

3. 21. DANI RAMIRA I
ZORANA BUJASA

11.-13. TRAVNJA / APRIL 2013.
Zagreb, Filozofski fakultet /
Faculty of Humanities and Social Sciences

Problemi u ponašanju kod djece oboljele od kroničnih bolesti

Marta Cifrek-Kolarić & Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru

marta.jovic@gmail.com

Kronične bolesti kod djece

- **Kronična bolest kod djece** = stanje koje
  - ometa dijete u dnevnom funkcioniranju ili utječe na normalno funkcioniranje više od **3 mjeseca u godini**, ili
  - je dijete, zbog te bolesti, hospitalizirano više od **1 mjeseca u godini**, ili
  - jedno i drugo.
- **Epidemiologija** - oko **10-15%** djece i adolescenata boluje od neke kronične bolesti
- **Najčešće**: alergijske bolesti, astma, cistična fibroza, razne vrste karcinoma, epilepsija, dijabetes

Kronične bolesti kod djece – *zadaci prilagodbe*

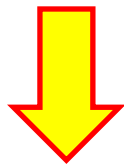
Ovisno o vrsti i stadiju bolesti

- prilagodba na velik broj različitih (po intenzitetu, po vrsti, ...) stresnih događaja
- podnošenje neugodnih i bolnih stanja,
- prilagodba na neugodne informacije vezane za liječenje i ishode liječenja,
- mijenjanje životnih navika koje usporavaju oporavak,
- smanjenje okolinskih utjecaja koje sprečavaju ili usporavaju oporavak,
- zadržavanje pozitivne slike o sebi,
- očuvanje emotivne ravnoteže te održavanje zadovoljavajućih odnosa s drugim ljudima,
- prilagodba na promjene u funkcioniranju obitelji.

Istraživanja kvalitete života djece oboljele od kroničnih bolesti

- **ne daju jednoznačne rezultate (!):**

- nema povezanost između kroničnih bolesti i problema u ponašanju; utvrđene razlike između kronično bolesne i zdrave djece su minimalne ili nikakve
- kronično bolesna djeca doživljavaju veći broj problema u ponašanju od zdrave djece

- povećane razine i internaliziranih i eksternaliziranih problema kod kronično bolesne djece,
  - povećana razina **internaliziranih** simptoma pripisuje se izloženosti velikom broju stresora,
  - povećana razina **eksternaliziranih** simptoma se pronalazi uglavnom kod djece kod kojih tjelesna bolest utječe na neke funkcije mozga i s njima povezanu bihevioralnu regulaciju (npr. epilepsija)

Cilj istraživanja - utvrđivanje roditeljske percepcije učestalosti problema u ponašanju u tri klinička uzorka kronično bolesne djece (astma, dijabetes tip 1 i glavobolje)

Ispitanici: roditelji djece dobi od 10 do 15 godina oboljele od

- 1. astme** (N=46; 38 dječaka, 8 djevojčica),
- 2. dijabetesa tip 1** (N=41; 21 dječak i 20 djevojčica) i
- 3. glavobolja** (N=43; 20 dječaka i 23 djevojčice).

Istraživanje je provedeno u sklopu Znanstvenoistraživačkog projekta
Psihosocijalni aspekti zdravlja djece i adolescenata

CBCL

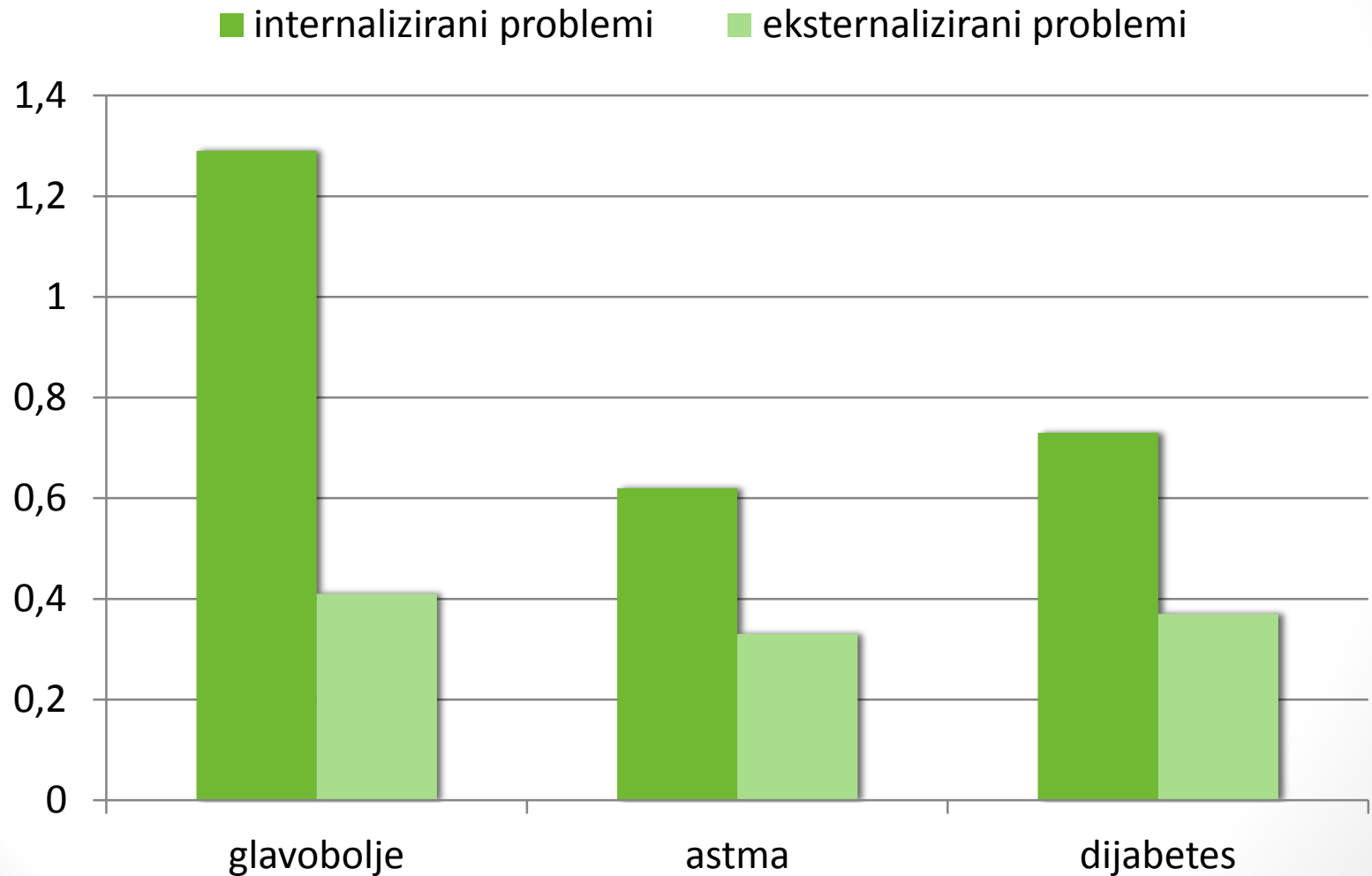
Skala procjene ponašanja djece od 6 do 18 godina (Child Behavior Checklist; CBCL/6-18; Achenbach, 2001). 113 čestica; roditelji na skali od 0 do 2 procjenjuju koliko svaka tvrdnja opisuje njihovo dijete sada ili tijekom proteklih 6 mjeseci.

- **Subskala internaliziranih problema** uključuje 33 čestice koje opisuju anksioznost/depresivnost, povlačenje/depresivnost i somatske pritužbe.
- **Subskala eksternaliziranih problema** uključuje 35 čestica koje opisuju agresivno ponašanje i kršenje pravila ili delikventno ponašanje.
- **Skale socijalnih problema, problema s mišljenjem i problema s pažnjom, ostalih problema**
- **Slaganje među procjenama djece i roditelja:** od 0,29 do 0,48 (N=611; Begovac i sur. (2004))

Rezultati

- U uzorcima roditelja djece oboljele od astme, dijabetesa i glavobolja nisu utvrđene razlike u procjenama količine doživljenih problema u ponašanju djeteta s obzirom na **spol i dob djeteta ili trajanje bolesti**.
- U sva tri uzorka roditelji procjenjuju da djeca doživljavaju značajno više internaliziranih od eksternaliziranih problema
- **INTERNALIZIRANI PROBLEMI** – roditelji djece s **glavoboljama** procjenjuju da djeca doživljavaju više internaliziranih problema u ponašanju u odnosu na djecu oboljelu od astme i dijabetesa, te postižu ukupno viši rezultat na CBCL upitniku. Roditelji procjenjuju da
  - djeca s **glavoboljama** doživljavaju više simptoma anksioznosti, depresivnosti i somatskih tegoba od djece oboljele od astme i dijabetesa
  - su djeca oboljela od dijabetesa u većoj mjeri povučena i depresivna, dok su djeca s glavoboljama u većoj mjeri anksiozna, depresivna i imaju više somatskih simptoma.
- **EKSTERNALIZIRANI PROBLEMI** -Nisu utvrđene razlike u procjenama između ove tri skupine roditelja.
- **SOCIJALNE PROBLEME I PROBLEME S PAŽNJOM** u većoj mjeri percipiraju roditelji djece s glavoboljama od roditelja djece oboljele od astme i dijabetesa.

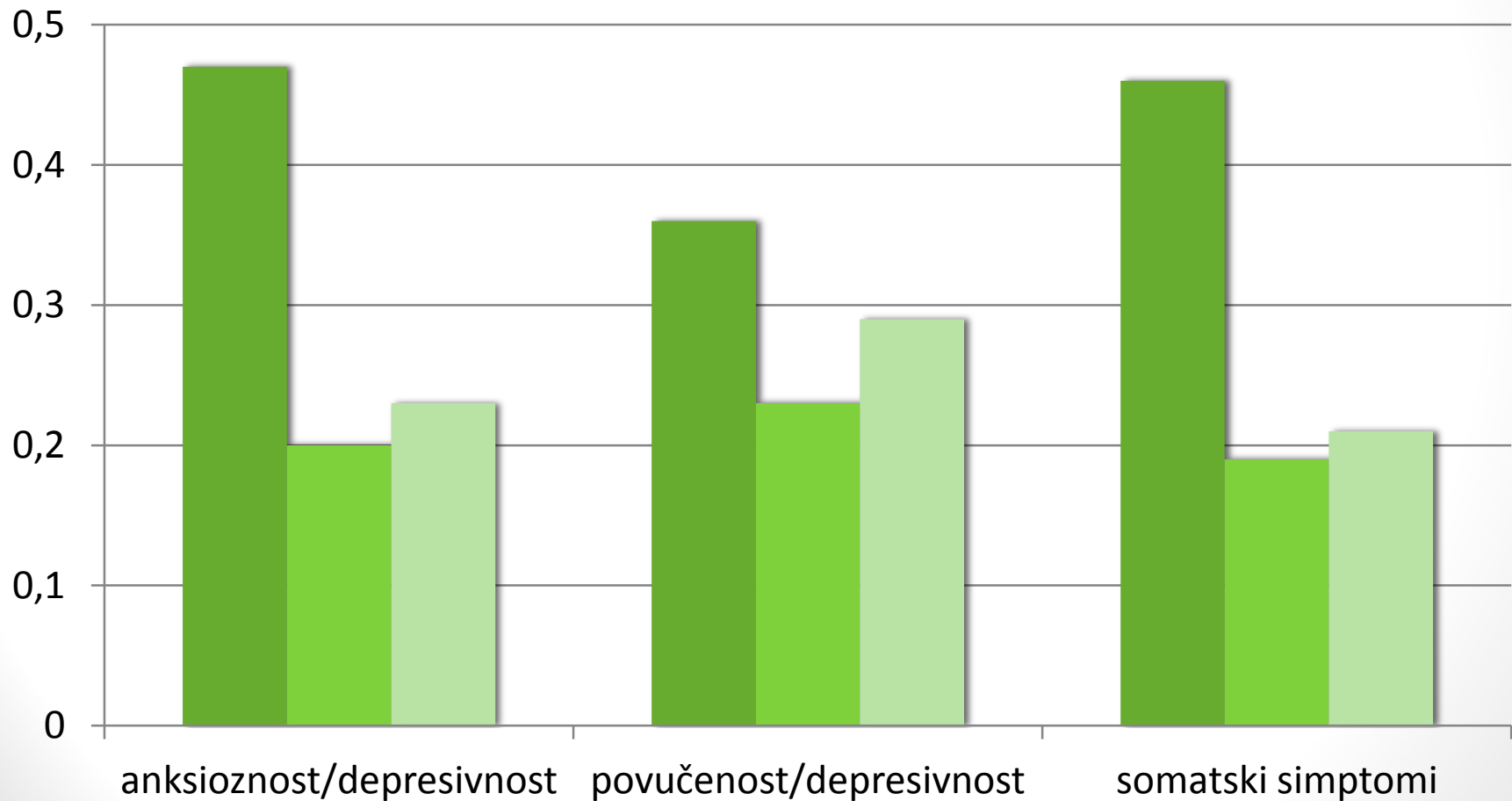
Internalizirani i eksternalizirani problemi kod djece oboljele od astme (N=46), dijabetesa (N=41) i glavobolja (N=43)

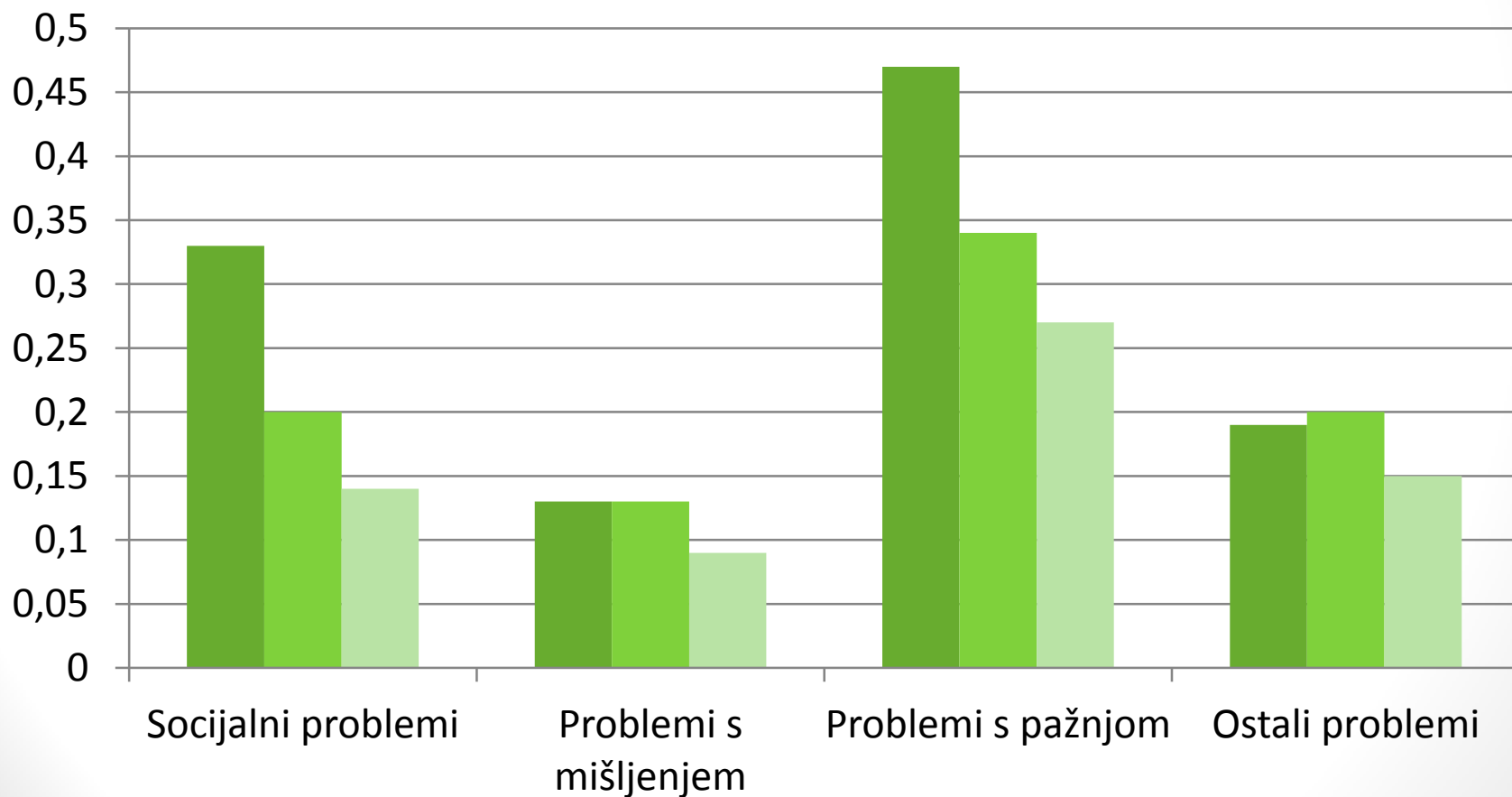
Internalizirani simptomi kod djece oboljele od astme (N=46), dijabetesa (N=41) i glavobolja (N=43)

■ glavobolje ■ astma ■ dijabetes

Rezultati na skali socijalnih problema, problema s mišljenjem, problema s pažnjom, te ostalih problema u uzorcima roditelja djece oboljele od astme (N= 46), dijabetesa (N=41) i glavobolja (N=43)

■ Glavobolje ■ Astma ■ Dijabetes

Glavobolje

- Teške i učestale glavobolje često su praćene različitim psihološkim i psihosocijalnim problemima, najčešće anksioznošću i depresijom te psihopatologijom kod djece i roditelja
- dijagnoza glavobolja dodatno je otežana činjenicom da su one često komorbidne
  - s drugim somatskim problemima kao što su ponavljajuća abdominalna bol, bolovi u leđima, vratu i ramenima, sindrom kroničnog umora itd.,
  - s drugim psihološkim poremećajima kao što su poremećaj spavanja, separacijska anksioznost, školska fobija, ADHD, poremećaj ophođenja, enureza, enkopreza itd.

Astma

- Čimbenici koji djeluju u etiologiji astme mogu se podijeliti u tri skupine: alergijski, infektivni i psihološki
  - nastanak astme može uzrokovati preosjetljivost stanica dišnog sustava na jednu ili više različitih tvari ili alergena kao što su pelud, plijesni, dlaka, perje, grinje, epitelni otpaci domaćih životinja itd.
  - dišni sustav može postati osjetljiviji na astmu zbog infekcija dišnog sustava, najčešće akutnog bronhitisa.
  - Povišene razine emocionalne osjetljivosti mogu poremetiti funkcioniranje dišnog sustava i tako uzrokovati astmu. Osobito utjecajni: anksioznost, napetost izazvana frustracijom, srdžba i depresija.

Dijabetes

- dijabetes je kronična i neizlječiva bolest koja utječe na mnoge aspekte života pojedinca,
- simptomi su u velikoj mjeri određeni ponašanjem pojedinca,
- simptomi se mogu relativno kontrolirati pravilnom prehranom, vježbom, davanjem inzulina i svakodnevnim praćenjem razine glukoze u krvi.

Daljnja istraživanja

- Više podataka o trenutnom stanju bolesti
- Raditi analizu klinički povišenih rezultata
- Koristiti modificirane verzije CBCL
- Kontrolirati osobine ličnosti roditelja

HVALA NA PAŽNJI !!!